

Νίκος Βέτσας

ΓΝΩΜΗ

Η ανάπτυξη προϋποθέτει επιλογές

Οι περισσότεροι από τους ιστορικούς της ελληνικής κρίσης ετοιμάζονται να κλείσουν τα αρχαία τους και να κηρύξουν την οριστική της λήξη αυτό το καλοκαίρι. Δέκα χρόνια μετά την έκρηξη των οικονομικών ανισορροπιών, μέσα από τα προγράμματα και τις συχνά δραματικές εξελίξεις, οι κεντρικές από αυτές, στα δημοσιονομικά και στο εμπορικό ισοζύγιο, έχουν διορθωθεί. Οτι η πορεία της οικονομίας της χώρας πρέπει να είναι σε συμφωνία με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς δεν αμφισβητείται πλέον από τη μεγάλη πλειονότητα των πολιτικών κομμάτων. Ο κίνδυνος της άμεσης κατάρρευσης έχει απομακρυνθεί. Η ανάπτυξη μπορεί να είναι ασθενική, αλλά οι παρεμβάσεις από την κυβέρνηση που θα σχηματιστεί μετά τις εκλογές αναμένεται να βελτιώσουν το επιχειρηματικό περιβάλλον και να ισχυροποιήσουν τις επενδύσεις και συνακόλουθα την οικονομία.

Όσο θετικές όμως και να είναι οι προοπτικές στο επόμενο διάστημα, τόσο σημαντικές είναι και οι δομικές αδυναμίες της οικονομίας και τόσο μεγάλες οι προκλήσεις που θα ακολουθήσουν. Μια απλή προβολή της σημερινής δυναμικής δεν αρκεί για να θεθεί η χώρα σε τροχιά ισχυρής ανάπτυξης και να αφήσει πίσω της αποφασιστικά τις σπρεβλώσεις που συστηματικά την τραβούν προς τη στασιμότητα και τελικά την οπισθοχώρηση. Αλλιώς, σημαντική μερίδα από τους μελετητές της περασμένης δεκαετίας ισχυρίζονται πως η κρίση ουσιαστικά ήδη έληξε μετά τα πρώτα χρόνια της, αλλά με αρνητική έκβαση. Όταν, δηλαδή, έγινε σαφές πως δεν θα εκφραζόταν ισχυρή υποστήριξη από τους πολίτες και δεν υπήρχε βούληση και σχέδιο στο κύριο τμήμα της πολιτικής για τον μετασχηματισμό της οικονομίας.

Έτσι, το κύριο μέρος της απαραίτητης προσαρμογής έγινε με βαθιά και τραυματική ύφεση. Σήμερα, το δημόσιο και ιδιωτικό χρέος παραμένουν πολύ υψηλά, μεγάλο

μέρος του ανθρώπινου κεφαλαίου της χώρας, ίσως το πιο δυναμικό, μετανάστευσε, σημαντικό τμήμα του παραγωγικού δυναμικού των επιχειρήσεων έχει απαξιωθεί, οι ξένες επενδύσεις είναι ελάχιστες, και υπάρχει μεταρρυθμιστική κόπωση, με πολύ μικρή υποστήριξη για πραγματικές αλλαγές. Η πρόταση πως μια τόσο βαθιά κρίση ήταν ευκαιρία για επανεκκίνηση, που δεν έπρεπε να χαθεί, έμεινε μετέωρη.

Μήπως όμως μια μικρή επιτάχυνση των ρυθμών μεγέθυνσης, υποβοηθούμενη και από τον εξορθολογισμό της φορολογικής πολιτικής, θα ήταν επαρκής; Εξαρτάται βέβαια και από τους στόχους που θέτει κανείς, όμως αν η χώρα δεν βάλει στο αμέσως επόμενο διάστημα τις βάσεις για ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα, ένα σημαντικό παράθυρο ευκαιρίας θα χαθεί

και οι κίνδυνοι θα επιστρέψουν. Ο πήχης πρέπει να θεθεί ψηλά. Στον μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας σε μια από τις πιο δυναμικές στην Ευρώπη. Οι λόγοι για τους οποίους αυτό επείγει είναι πολλοί.

Ο πρώτος, και μάλλον προφανής, λόγος αφορά την ανάγκη χειρισμού του χρέους που έχουν τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις και το Ελληνικό Δημόσιο. Χωρίς αλλαγή στην πορεία της οικονομίας, το κόστος χρηματοδότησης δεν θα υποχωρήσει αρκετά, ενισχύοντας τα χαρακτηριστικά φαύλου κύκλου. Μια προκαταβολική γεύση της δυνατότητας έδωσαν οι αγορές κεφαλαίου τον τελευταίο μήνα, αλλά αυτή η δυναμική πρέπει να διατηρηθεί και να ενισχυθεί. Ο δεύτερος λόγος αφορά τις εξελίξεις που αναμένονται στο οικονομικό περιβάλλον. Αυτές μπορεί να είναι αρνητικές, ιδίως, και περισσότερο άμεσα, με αφορμή προβλήματα στις δύο μεγαλύτερες γειτονικές μας οικονομίες, την Ιταλία και την Τουρκία. Αλλά και θετικές, όπως σχέδια για εμβάθυνση ευρωπαϊκών θεσμών και αλλαγή κανόνων, που όμως δεν πρέπει να βρουν τη χώρα σε θέση επαιτείας και ουσιαστικά απούσα από τη διαμόρφωση της κοινής πορείας. Ο τρίτος κύριος λόγος είναι η επείγουσα ανάγκη για ενίσχυση της θέσης των νοικοκυριών, ιδίως των περισσότερο αδύναμων. Η παρατεταμένη ανεργία και υποαπασχόληση δημιουργεί προβλήματα που γίνονται όλο και λιγότερο εύκολο να αναστραφούν, ενώ η τάση φυγής στο εξωτερικό ενισχύει το δυσμενές δημογραφικό. Τα σχετικά προβλήματα μπορούν να λυθούν μόνο με ισχυρή ανάπτυξη που θα καταστήσει τη χώρα κέντρο της ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής και ελκυστικό προορισμό για ανθρώπους, κεφάλαια και ιδέες.

Γιατί όμως χρειάζεται σχετική επιχειρηματολογία; Δεν είναι αυταπόδεικτο πως η

Β

Αν η χώρα δεν βάλει στο αμέσως επόμενο διάστημα τις βάσεις για ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα, ένα σημαντικό παράθυρο ευκαιρίας θα χαθεί και οι κίνδυνοι θα επιστρέψουν. Ο πήχης πρέπει να θεθεί ψηλά

ισχυρή ανάπτυξη είναι προτιμότερη από τη στασιμότητα; Η ουσία είναι ότι η εγγενής δυναμική της οικονομίας είναι ασθενής και πως οριακές παρεμβάσεις δεν θα είναι επαρκείς για να αναστραφεί η συνεχιζόμενη διολίσθηση στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της. Συνθήκη για ισχυρή ανάπτυξη είναι τομές που θα υποστηρίξουν τη στροφή του παραγωγικού προτύπου. Μια τέτοια εξέλιξη προϋποθέτει επιλογές ανάμεσα σε αντικρουόμενα συμφέροντα και περιορισμούς. Με κεντρική επιλογή πως η εργασία και η επιχειρηματικότητα πρέπει να ενθαρρύνονται και όχι να επιβαρύνονται υπέρμετρα, το κράτος πρέπει να γίνει αποτελεσματικό και επιλεκτικό, ασφαλώς όχι κομματικό, ενώ οι αγορές να γίνουν ανοικτές σε νέες επενδύσεις και ανταγωνισμό. Τα συμφέροντα στην άλλη πλευρά της εξίσωσης θα είναι πολλά και ισχυρά. Όμως η ευκαιρία που υπάρχει, να γίνει η Ελλάδα στο ορατό μέλλον μια πραγματικά ευημερούσα ευρωπαϊκή χώρα, δεν θα πρέπει να χαθεί.

Ο κ. Νίκος Βέτσας είναι γενικός διευθυντής του IOBE, καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Συνθήκη για ισχυρή ανάπτυξη είναι τομές που θα υποστηρίξουν τη στροφή του παραγωγικού προτύπου. Μια τέτοια εξέλιξη προϋποθέτει επιλογές ανάμεσα σε αντικρουόμενα συμφέροντα και περιορισμούς

